

આ પ્રકરણમાં તમે શું શીખશો ?

- 6.1 વિજ્ઞાપનપત્રનો અર્થ અને વ્યાખ્યા
- 6.2 વિજ્ઞાપનપત્રનું મહત્વ
- 6.3 વિજ્ઞાપનપત્રમાં સમાવવામાં આવતી વિગતો
- 6.4 વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડવા અંગે કંપનીધારાની જોગવાઈઓ
- 6.5 વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગેરરજૂઆત અંગેની જવાબદારી
  - 6.5.1 દીવાની જવાબદારી
  - 6.5.2 ફોજદારી જવાબદારી
- 6.6 વિજ્ઞાપનપત્ર અંગે સેક્રેટરીની ફરજો
- 6.7 લઘુત્તમ ભરણું
  - 6.7.1 લઘુત્તમ ભરણાનું મહત્વ
- 6.8 શેર બાંધધરીના કરાર
- 6.9 ખાનગી નિયુક્તિ
  - 6.9.1 ખાનગી નિયુક્તિ અંગે કંપનીધારાની જોગવાઈઓ

પ્રસ્તાવના

ધંધાનું ચાલક બળ મૂડી છે. કંપનીનું કાર્યક્ષેત્ર વિશાળ પ્રમાણમાં હોવાને કારણે તેને વિશાળ મૂડીભંડોળની જરૂર પડે છે. કંપનીની જ્યારે સ્થાપના થાય છે ત્યારે તેની પાસે પોતાની મૂડી હોતી નથી. જાહેર કંપની આ મૂડી જનતા પાસેથી શેર અથવા અન્ય જામીનગીરીઓ દ્વારા એકઠી કરે છે. જાહેર જનતા આવી કંપનીઓમાં મૂડીરોકાણ કરતાં પહેલાં કાળજીપૂર્વકની તપાસ કરે છે અને જ્યાં સુધી પૂરતો સંતોષ ન મળે, જરૂરી માહિતી ન મળે ત્યાં સુધી રોકાણકાર કંપનીમાં રોકાણ કરતા નથી. જાહેર જનતાને અને રોકાણકારને કંપની વિશે યોગ્ય માહિતી મળી રહે તે માટે કંપની એક દસ્તાવેજ બહાર પાડે છે, જેને વિજ્ઞાપનપત્ર (Prospectus) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. બીજી રીતે કહી શકાય કે જાહેર કંપની દ્વારા જનતાને શેર કે ડિબેન્ચર ખરીદવા માટે જે દસ્તાવેજ દ્વારા આમંત્રણ આપવામાં આવે તેને વિજ્ઞાપનપત્ર કહેવાય.

6.1 વિજ્ઞાપનપત્રનો અર્થ અને વ્યાખ્યા (Meaning and Definition of Prospectus)

સાદી ભાષામાં વિજ્ઞાપન એટલે જાહેરાત. જાહેર કંપની શેરમૂડી કે ડિબેન્ચર કે અન્ય જામીનગીરીઓ દ્વારા નાણાં એકઠા કરવા માટે જાહેર જનતાને જે દસ્તાવેજ દ્વારા આમંત્રણ આપે તેને વિજ્ઞાપનપત્ર કહેવાય.

વ્યાખ્યા : “કંપની દ્વારા જાહેર જનતાને તેના શેર કે ડિબેન્ચર કે અન્ય જામીનગીરીઓ ખરીદવાની દરખાસ્ત કરવા અંગે આમંત્રણ આપતો કોઈ પણ દસ્તાવેજ કે જે વિજ્ઞાપનપત્ર તરીકે રજૂ થયો હોય કે બહાર પાડ્યો હોય જેમાં નોટિસ, પરિપત્ર, જાહેરાત કે અન્ય પ્રકારના દસ્તાવેજનો સમાવેશ થાય છે.”

આમ, જાહેર જનતાને કંપનીના શેર કે ડિબેન્ચરોની ખરીદી કરવા આકર્ષવા માટે કંપનીની સ્થાપના પછી કંપનીના સ્થાપકોએ બહાર પાડેલા આમંત્રણને વિજ્ઞાપનપત્ર કહેવામાં આવે છે. તેમાં રેડ હેરીંગ (Red Herring Prospectus) અને શેલ્ફ પ્રોસ્પેક્ટસ (Shelf Prospectus) નો સમાવેશ થાય છે.

ઉપરની વિગતો પરથી વિજ્ઞાપનપત્રનાં નીચેનાં લક્ષણો તારવી શકાય :

- (1) વિજ્ઞાપનપત્ર એ કંપનીએ બહાર પાડેલ જાહેર દસ્તાવેજ છે.
- (2) આના દ્વારા જાહેર જનતાને જામીનગીરી ખરીદવા કે ભરણા માટે આમંત્રણ આપવામાં આવે છે.
- (3) વિજ્ઞાપનપત્ર નોટિસ, પરિપત્ર કે જાહેરખબર સ્વરૂપનું હોય છે.
- (4) વિજ્ઞાપનપત્ર લેખિત હોવું જોઈએ.

6.2 વિજ્ઞાપનપત્રનું મહત્વ (Importance of Prospectus)

વિજ્ઞાપનપત્ર એ રોકાણ કરનાર જાહેર જનતા માટે મહત્વનો દસ્તાવેજ છે કારણ કે આ દસ્તાવેજના આધારે રોકાણકાર

કંપનીમાં રોકાણ કરવાનો નિર્ણય લે છે. એટલા માટે વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવેલ માહિતી સાચી અને વાસ્તવિક હોવી જોઈએ. વિજ્ઞાપનપત્ર એ કંપનીનો જાહેર જનતા સાથેનો વિશ્વસનીય વર્તવ રજૂ કરતો મહત્વનો દસ્તાવેજ છે. વિજ્ઞાપનપત્રનું મહત્વ નીચેના મુદ્દાઓ પરથી સમજી શકાશે :

- (1) વિજ્ઞાપનપત્રમાં કંપનીનું નામ, શેરમૂદીનો પ્રકાર, કંપનીનું કાર્યક્ષેત્ર, ભાવિ યોજનાઓ અંગે વિગતો આપવામાં આવે છે.
- (2) કંપનીના મુખ્ય અધિકારીઓ અંગે માહિતી આપવામાં આવે છે.
- (3) આ દસ્તાવેજનો ઉદ્દેશ જાહેર જનતાને માહિતી આપવાનો હોય છે. તેમાં ખોટી રજૂઆત કે ગેરરસ્તે દોરનારી માહિતી ન આપવી જોઈએ. કારણ કે તેનાથી કંપની પર વિશ્વાસ રાખનારા રોકાણકારોનો વિશ્વાસઘાત થાય છે. કંપનીધારામાં વિજ્ઞાપનપત્રમાં ખોટા/ગેરમાર્ગે દોરનારાં નિવેદનો થતા રોકવા વિશિષ્ટ જોગવાઈઓ કરવામાં આવી છે.
- (4) આવી ખોટી, ગેરરસ્તે દોરનારી રજૂઆત કે માહિતી આપનાર અધિકારીઓ જવાબદાર ઠરે છે.
- (5) વિજ્ઞાપનપત્રમાં કંપનીની સાચી નાણાકીય પરિસ્થિતિની રજૂઆત, રોકાણકારને વાસ્તવિકતાનો ખ્યાલ આપે છે.
- (6) કંપનીના પ્રોજેક્ટના સંભવિત જોખમો અંગે રજૂઆત કરવામાં આવે છે. પરિણામે રોકાણકાર યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકે. તેથી કહેવાય છે કે વિજ્ઞાપનપત્ર એ અરીસા જેવો સ્વચ્છ અને સ્પષ્ટ તેમજ પાણી જેવો પારદર્શક હોવો જોઈએ.

6.3 વિજ્ઞાપનપત્રમાં સમાવવામાં આવતી વિગતો (Matters to be Stated in Prospectus)

વિજ્ઞાપનપત્ર કંપનીની જામીનગીરીમાં રોકાણ કરવા જાહેર જનતાને આમંત્રણ આપતો અગત્યનો દસ્તાવેજ છે. કંપનીધારા 2013 પ્રમાણે વિજ્ઞાપનપત્રમાં નીચેની બાબતોનો સમાવેશ કરેલો હોવો જોઈએ :

- (1) કંપનીનું નામ
- (2) કંપનીની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસનું સરનામું
- (3) કંપની સેક્ટરી, મુખ્ય વિત્ત અધિકારી, ઓડિટર, કાનૂની સલાહકારો, બેન્કર, ટ્રસ્ટી, બાંધધરી દલાલોનાં તથા અન્ય વ્યક્તિઓનાં નામ અને સરનામાં.
- (4) ભરણાં ખૂલવાની અને બંધ થવાની તારીખ, જામીનગીરી ફાળવણી અને નાણાં પરત અંગેનો સમય.
- (5) બેન્કમાં અલગ ખાતું ખોલાવી, ભરણામાં આવેલ તમામ નાણાં તે જ ખાતામાં મૂકવામાં આવશે તે અંગે સંચાલક મંડળનું નિવેદન.
- (6) બાંધધરી કરાર અંગેની તમામ વિગતો.
- (7) સંચાલકોની, ઓડિટર્સની, ભરણાનાં બેન્કર્સની, નિષ્ણાતોની અને અન્ય તમામ સંબંધિત અધિકારીઓની સંમતિ.
- (8) ભરણાં અંગે અધિકૃત અધિકારી અને તેના અંગે ઠરાવ અંગેની માહિતી.
- (9) જામીનગીરી ભરણાની વહેંચણીની પ્રક્રિયા અને તે અંગેનું સમય-પત્રક.
- (10) કંપની ધારા મુજબ કંપનીનું મૂડી માળખું.
- (11) જાહેર ભરણાંનો હેતુ, શરતો અને અન્ય જરૂરી બાબતો.
- (12) કંપનીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ અને વર્તમાન ધંધો, ધંધો ક્યાં ચાલી રહ્યો છે, તે સ્થળ, પ્રોજેક્ટ અમલીકરણ અંગેનો કાર્યક્રમ.
- (13) પ્રોજેક્ટ અંગે –
  - (a) સંચાલકોનો ખ્યાલ અને તેમાં રહેલાં જોખમો
  - (b) પ્રોજેક્ટ માટે રાહ જોવાનો સમય
  - (c) પ્રોજેક્ટમાં થયેલી પ્રગતિ
  - (d) પ્રોજેક્ટ પૂરો થવાનો સમય
  - (e) વિજ્ઞાપનપત્ર પ્રગટ થવા અગાઉનાં પાંચ વર્ષ દરમિયાન કંપનીના સ્થાપક સામે કોઈ દાવો પડતર હોય, કોઈ કાનૂની કાર્યવાહી થયેલી હોય અથવા સરકારી વિભાગ દ્વારા સ્થાપક સામે કોઈ દાવો કરવામાં આવ્યો હોય કે કોઈ કાનૂની કાર્યવાહી કરવામાં આવેલ હોય તો તે અંગેની વિગતો જણાવવી પડે.

- (14) લઘુત્તમ ભરણાં અંગેની વિગતો, પ્રીમિયમ તરીકે કોઈ રકમ ચૂકવવાની હોય તો તે અંગેની બાબતો. રોકડ સિવાય કોઈ શેર આપેલ હોય તો તે અંગેની વિગતો.
- (15) સંચાલક મંડળની વિગતો, તેમની નિમણૂક, વેતન અને અન્ય કંપનીમાં તેમનું કોઈ હિત હોય તો તે અંગેની વિગતો.
- (16) સ્થાપકોની યોગદાન અંગેની વિગતો.
- (17) ધંધો ચાલુ હોય તેવી કંપનીઓએ વધારાની નીચેની વિગતો જણાવવી પડે :
  - (a) કંપનીનું નફા-નુકસાન ખાતું, પાકું સરવૈયું - એ અંગેનો ઓડિટરનો અહેવાલ.
  - (b) વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડ્યાનાં અગાઉનાં પાંચ વર્ષના નફા-નુકસાનની વિગતો, ગૌણ શાખાના અહેવાલો.
  - (c) મેળવેલ જમીનગીરીઓનો ઉપયોગ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે જેમાં કરવાનો છે, તે ધંધા અંગેની માહિતી.
- (18) વિજ્ઞાપનપત્રની વિગતો આ કાયદાની અને સિક્યુરિટીઝ કોન્ટ્રેક્ટ્સ એક્ટ 1956 અને SEBI Act 1992ના કોઈ પણ નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરતી નથી તેવા પ્રકારનું નિવેદન.
- (19) વિજ્ઞાપનપત્રમાં જે તારીખ લખવામાં આવશે તે જ વિજ્ઞાપનપત્રની પ્રકાશનની તારીખ ગણાશે.

6.4 વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડવા અંગે કંપની ધારાની જોગવાઈઓ (Provisions of the Companies Act for the Issuance of Prospectus)

કંપની ધારામાં વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડવા અંગેની જોગવાઈઓ નીચે મુજબ છે :

- (1) નોંધણી અંગેની બધી જ જરૂરિયાતોનું પાલન કરવામાં ન આવે તો કંપની રજિસ્ટ્રાર વિજ્ઞાપનપત્રની નોંધણી કરશે નહિ.
- (2) વિજ્ઞાપનપત્રમાં જે તારીખ લખવામાં આવશે તે જ વિજ્ઞાપનપત્રની પ્રકાશિત થયાની તારીખ ગણાશે.
- (3) રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ રજૂ કરતા પહેલાં કંપની વતી કોઈ પણ વ્યક્તિ વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડી શકે નહિ.
- (4) વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવેલ દરેક વ્યક્તિએ રજિસ્ટ્રાર પાસે નોંધણી કરાવતા પહેલાં સહી કરવી જરૂરી છે.
- (5) વિજ્ઞાપનપત્રમાં જણાવેલ કોઈ માહિતી અંગે જો રજિસ્ટ્રારને જરૂર જણાય તો તે અંગે વિગતો દર્શાવતું માહિતીપત્રક રજિસ્ટ્રારને આપવું પડે.
- (6) વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવવામાં આવેલ દરેક વ્યક્તિની લેખિત સંમતિ સામેલ કરવી.
- (7) વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવેલ નિષ્ણાત વ્યક્તિનું નિવેદન અને તેનું કંપનીમાં કોઈ હિત નથી તે મુજબનું લખાણ લેવું પડે.
- (8) વિજ્ઞાપનપત્રની છાપેલી નકલ રજિસ્ટ્રારને આપવી પડે.
- (9) વિજ્ઞાપનપત્રની નોંધણી બાદ 90 દિવસમાં બહાર પાડવું પડે, જો 90 દિવસ પછી બહાર પાડવામાં આવે તો તે કાયદેસર ગણાશે નહિ.
- (10) વિજ્ઞાપનપત્રની નોંધણી કરાવતા પહેલાં કંપની રજિસ્ટ્રાર પાસે કંપનીધારાની જોગવાઈઓનું પાલન થયું છે, સિક્યુરિટીઝ કોન્ટ્રેક્ટ (રેગ્યુલેશન) એક્ટ અને SEBI એક્ટના નિયમોનો કોઈ ભંગ કરવામાં આવેલ નથી તે મુજબનું નિવેદન કરવું પડે.
- (11) કંપનીની જમીનગીરી ખરીદવા લઘુ વિજ્ઞાપનપત્ર જોડ્યા વગર અરજીપત્રક આપી શકાતું નથી.

6.5 વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગેરરજૂઆત અંગેની જવાબદારી (Liability for Misrepresentation in the Prospectus)

વિજ્ઞાપનપત્ર જાહેર જનતાને કંપનીમાં શેર કે ડિબેન્ચરમાં રોકાણ કરવા આમંત્રણ આપતો અગત્યનો દસ્તાવેજ છે, જેમાં ગેરરજૂઆત કરવામાં આવે, કપટયુક્ત જાહેરાત કરવામાં આવે અથવા અતિશયોક્તિભર્યા નિવેદનો કરવામાં આવે તો આ અંગે કંપનીના અધિકૃત અધિકારીઓ જવાબદાર ઠરે છે. ગેરરજૂઆત એટલે –

- (1) વિજ્ઞાપનપત્રની વિગતોના સંદર્ભમાં જે નિવેદન કરવામાં આવ્યું હોય તે ગેરમાર્ગે દોરનારું હોય.
- (2) વાંચનારને ગેરમાર્ગે દોરવાના આશયથી વિજ્ઞાપનપત્રમાં જરૂરી વિગતો આપવામાં ન આવી હોય.
- (3) વિજ્ઞાપનપત્રમાં દ્વિઅર્થી શબ્દોનો ઉપયોગ કરી જનતાને ગેરમાર્ગે દોરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હોય.

આમ ઉપર મુજબ જો વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગેરમાર્ગે દોરનારી, અતિશયોક્તિભરી રજૂઆત કરવામાં આવે તો કંપનીની જવાબદારી ઊભી થાય છે. આ જવાબદારી બે પ્રકારની હોય છે : (1) દીવાની જવાબદારી, (2) ફોજદારી જવાબદારી.

6.5.1 દીવાની જવાબદારી : (Civil Liability) : જો કોઈ વ્યક્તિએ કંપનીએ બહાર પાડેલ વિજ્ઞાપનપત્રથી ગેરમાર્ગે દોરવાઈને કંપનીમાં કોઈ પણ પ્રકારનું રોકાણ કરેલ હોય અને તેના પરિણામે તેને નુકસાન કે ખોટ જાય તો કંપની સામે નુકસાન વળતર માટે દીવાની કાર્યવાહી કરી શકે છે અને કંપની તેને ભરપાઈ કરવા બંધાયેલ છે. તેને દીવાની જવાબદારી કહે છે. આમ, વિજ્ઞાપનપત્રની ગેરરજૂઆતથી દોરવાઈને કરેલ રોકાણમાં જો આર્થિક નુકસાન થાય તો નીચેની વ્યક્તિઓ થયેલ ખોટ ભરપાઈ કરવા જવાબદાર બને છે :

- (1) વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડતી વખતે કંપનીમાં જે સંચાલક હોય.
- (2) વિજ્ઞાપનપત્રમાં જેણે નામ મૂકવા માટે સંમતિ આપેલ છે તે સંચાલક.
- (3) કંપનીના સ્થાપકો.
- (4) વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડવા માટે કંપનીએ જેમને અધિકૃત કરેલ હોય તે અધિકારી.
- (5) વિજ્ઞાપનપત્રમાં જેનો ઉલ્લેખ નિષ્ણાત તરીકે અભિપ્રાય આપવા માટે કરવામાં આવેલ હોય તે વ્યક્તિ.

6.5.2 ફોજદારી જવાબદારી (Criminal Liability) : ઇરાદાપૂર્વકની વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગેરરજૂઆત કરી જનતાને આર્થિક નુકસાન પહોંચાડવું તે ફોજદારી ગુનો બને છે. આ એવા પ્રકારની જવાબદારી છે જેમાં કંપનીના અધિકારીઓને દંડ કે કેદની સજા અથવા બંને થઈ શકે છે. આવી ગેરરજૂઆતનો હેતુ વ્યક્તિઓને કપટપૂર્વક નાણાં રોકવા અથવા કપટપૂર્ણ રીતે નાણાં રોકવા લલચાવવાનો હોય છે. જેના બદલ કાયદામાં કડક શિક્ષાની જોગવાઈ કરેલ છે.

(1) વિજ્ઞાપનપત્રમાં અન્ય ગુના અંગેની જવાબદારી (Liability for Other Malpractices) :

- (a) વિજ્ઞાપનપત્ર કાનૂની સ્વરૂપનું ન હોય અથવા તેમાં જરૂરી વિગતો આપવામાં ન આવે તો ડિરેક્ટર કે અધિકૃત વ્યક્તિ જવાબદાર ઠરે છે.
- (b) રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ નોંધાવ્યા પછી જ તે બહાર પાડી શકાય. વિજ્ઞાપનપત્રમાં તારીખ અને અધિકૃત વ્યક્તિઓની સહી હોવી જોઈએ. જો આનું પાલન કરવામાં ન આવે તો વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડનાર વ્યક્તિ દંડને પાત્ર ઠરી શકે છે.
- (c) નિષ્ણાતોનાં નિવેદન અંગેની જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં ન આવે તો વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડનાર દંડ અને સજાને પાત્ર બને છે.

(2) વિજ્ઞાપનપત્રમાં વિશ્વાસઘાત કે દગા અંગેની જવાબદારી (Liability for Breach of Trust and Cheating) :

જે વ્યક્તિ જાણીબૂજીને બેદરકારીથી નિવેદન કરે કે ખોટાં વચન આપે, તેમાંની મહત્વની હકીકતો છુપાવે, અપ્રમાણિકતાથી છુપાવે અને એ રીતે કંપનીના શેર કે ડિબેન્ચરમાં નાણાં રોકવા આકર્ષે તેવી વ્યક્તિ ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત કે છેતરપિંડીના ગુના માટે જવાબદાર ઠરી શકે છે તથા તેને દંડ / કેદ અથવા બંનેની સજા થઈ શકે છે.

6.6 વિજ્ઞાપનપત્ર અંગે સેક્રેટરીની ફરજો (Duties of Secretary for the Prospectus)

સેક્રેટરીની ફરજો નીચે મુજબ છે :

- (1) સંચાલકોએ વિજ્ઞાપનપત્ર તૈયાર કરવા માટેનું કાર્ય જે સમિતિને સોંપે તે સમિતિની વખતોવખત સભા બોલાવવી. તે સભાની સભાનોંધ તૈયાર કરવી. આ સમિતિને જરૂરી બધી જ વહીવટી મદદ કરવી. કેટલીકવાર આ કાર્ય સોલિસિટરને સોંપવામાં આવે છે. જ્યારે સોલિસિટરને આ કાર્ય સોંપવામાં આવે ત્યારે તેમની સાથે સતત સંપર્કમાં રહી તેમને બધી જ મદદ પૂરી પાડવી.
- (2) વિજ્ઞાપનપત્ર અંગેનો મુસદ્દો તૈયાર થઈ જાય એટલે તેની મંજૂરી અંગે સંચાલક મંડળની સભા બોલાવવી. તે સભામાં કંપનીધારા અંગેની બધી જ જોગવાઈઓ અંગે માહિતી આપવી.

- (3) વિજ્ઞાપનપત્ર તૈયાર થઈ જાય અને તે સંચાલક મંડળની સભામાં મંજૂર થઈ જાય પછી તે છપાવી એક નકલ કંપની રજિસ્ટ્રાર પાસે નોંધાવવા માટે મોકલી આપવી.
- (4) રજિસ્ટ્રાર પાસે નોંધાવતા પહેલાં -
  - (a) વિજ્ઞાપનપત્રમાં તારીખ લખેલી છે કે નહિ તેની ખાતરી કરવી.
  - (b) કંપનીધારા અનુસાર બધી જ વિગતો અને અહેવાલો સામેલ છે કે નહિ તે જોવાની ફરજ છે.
- (5) વિજ્ઞાપનપત્રમાં જે સંચાલકોનાં નામ જણાવેલ હોય તેમને વિજ્ઞાપનપત્રની એક નકલ મોકલવાની ફરજ છે.
- (6) વિજ્ઞાપનપત્રમાં જણાવવામાં આવેલ નિષ્ણાતોનાં નામ છપાવવાનાં હોય તો તેમની પાસેથી લેખિત સંમતિ લેવી જોઈએ.
- (7) જે વ્યક્તિનાં નામ કંપનીના ઓડિટર, કાનૂની સલાહકાર, સોલિસિટર બેન્કર તરીકે જણાવેલ હોય તો દરેકની લેખિત મંજૂરી મેળવવી.
- (8) શેર કે ડિબેન્ચરમાં રોકાણ કરવા અરજી બહાર પાડી શકાતી નથી પરંતુ લઘુ વિજ્ઞાપનપત્ર સાથે અરજી જોડી શકાય છે માટે લઘુવિજ્ઞાપનપત્રની સાથે અરજી ફોર્મ છપાવવાની વ્યવસ્થા કરવી.
- (9) જે બાંધધરી દલાલો સાથે જે પ્રકારની વ્યવસ્થા ગોઠવી હોય તેમને લઘુ વિજ્ઞાપનપત્ર અને અરજી પહોંચાડવાની વ્યવસ્થા કરવી.
- (10) શેર અરજીનાં નાણાં મળે તે શિડ્યુલ બેન્કમાં અલગ ખાતામાં જમા કરાવવાનાં હોય છે. તે માટે ખાસ ખાતું ખોલાવવાની વ્યવસ્થા કરવાની હોય છે અને તે બેન્ક સાથે અરજીપત્રનો સ્વીકાર નાણાં સાથે થાય તે અંગે વ્યવસ્થા કરવાની હોય છે.
- (11) જુદાં-જુદાં વર્તમાનપત્રોમાં શેરભરણું પુલ્લું મૂકવાની જાહેરાત યોગ્ય રીતે થાય તે માટેની વ્યવસ્થા ગોઠવવાની હોય છે.
- (12) બહાર પાડેલ શેરને શેરબજારમાં નોંધણી કરાવવા અંગેની વ્યવસ્થા કરવી પડે છે.
- (13) સેક્રેટરીએ વિજ્ઞાપનપત્ર નોંધાવ્યા પછી 90 દિવસમાં તે બહાર પડી જાય તે અંગેની વ્યવસ્થા ગોઠવવાની હોય છે.

6.7 લઘુત્તમ ભરણું (Minimum Subscription)

“કંપની પોતાની યોજના મુજબ વ્યવસ્થિત ધંધો શરૂ કરી શકે તે માટે ઓછામાં ઓછી રકમના શેર જાહેર જનતા દ્વારા ખરીદાય તેને લઘુત્તમ ભરણું કહેવામાં આવે છે.”

કંપની ધારામાં લઘુત્તમ ભરણાની રકમ કેટલી હોવી જોઈએ તે અંગે કોઈ ઉલ્લેખ નથી. પરંતુ સેબીની માર્ગદર્શિકા મુજબ જો કંપનીએ જાહેર ભરણાં અંગે બાંધધરીકરાર ન કરેલ હોય તો બહાર પાડેલ શેરના ઓછામાં ઓછા 90 % રકમ મળવી જોઈએ. વિજ્ઞાપનપત્રમાં જણાવેલ લઘુત્તમ ભરણું ન મળે તો કંપની દ્વારા શેર ફાળવણી થઈ શકે નહિ.

6.7.1 લઘુત્તમ ભરણાંનું મહત્વ : રોકાણકારોના હિતનું રક્ષણ કરવા માટે કંપનીધારામાં લઘુત્તમ ભરણાંની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. લઘુત્તમ ભરણાંની રકમ મળી હોય તો જ શેર કે અન્ય જામીનગીરીઓની વહેંચણી કરી શકાય છે.

કેટલાક અપ્રામાણિક કે બિનઅનુભવી સંચાલકો કંપનીની સ્થાપના અપૂરતી મૂડીથી કરે છે. જેના કારણે ધંધો વ્યવસ્થિત ચલાવી શકાય નહિ અને તેમાં નાણાં રોકનાર જાહેર જનતાના રોકાણકારોએ રોકેલાં નાણાં ગુમાવવા પડે. આથી લઘુત્તમ ભરણાંની જોગવાઈ કાયદામાં ફરજિયાત છે. કંપનીધારા 2013 મુજબ વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડવાની તારીખથી 30 દિવસમાં લઘુત્તમ ભરણાંની રકમ ન મળે અથવા સેબીએ (SEBI) જણાવેલ સમયગાળા દરમિયાન ન મળે તો તે રકમ સેબીએ આપેલ નિર્દેશ પ્રમાણે પરત કરવી પડે છે. જો આ નિયમનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવે તો જવાબદાર અધિકારીઓ દંડને પાત્ર બને છે. જ્યારે શેરની ફાળવણી કરવામાં આવે છે ત્યારે કંપની રજિસ્ટ્રાર પાસે આની નોંધણી કરાવવી પડે.

લઘુતમ ભરણું ન ભરાય તો તેની અસરો :

જો કંપની પાસે લઘુતમ ભરણાં જેટલી અરજી ન આવે તો -

- (1) કંપની શેરની ફાળવણી કરી શકતી નથી.
- (2) અરજદારોને સેબીએ જણાવેલ નિર્દેશાનુસાર રકમ પરત કરવી પડે.
- (3) જાહેર કંપની આ જોગવાઈનો ભંગ કરે તો જવાબદાર અધિકારીઓ દંડને પાત્ર બને છે.

6.8 શેરબાંધરીના કરાર (Share Underwriting Contract)

જાહેર કંપની જ્યારે જાહેર જનતાને શેર કે ડિબેનચર ખરીદવા આમંત્રણ આપે છે, ત્યારે નવી સ્થપાયેલી કંપની જો લઘુતમ ભરણાં જેટલી રકમ ન મેળવી શકે તો કંપનીની પ્રતિષ્ઠા જોખમી. ઉપરાંત ભાવિ સફળતાની શક્યતાઓ અવરોધાય. શેરબજારમાં કંપની અંગે નકારાત્મક પરિસ્થિતિ ઊભી થાય છે. આ જોખમને નિવારવા નવી સ્થપાયેલી કંપની દલાલો અથવા મધ્યસ્થીઓ સાથે બાંધરી કરારો કરે છે. જેમાં આવા દલાલો કંપનીને ખાતરી આપે છે કે જો લઘુતમ ભરણાં જેટલી અરજીઓ નહિ આવે તો કરાર કરનારા દલાલો બાકીની ખૂટતી રકમની જામીનગીરી ખરીદી લેશે.

આમ બાંધરી કરાર એટલે કંપનીએ ત્રાહિત પક્ષકારો સાથે કરેલો એવો કરાર જે દ્વારા દલાલો કમિશનના બદલામાં કંપનીને એવી બાંધરી આપે છે કે જાહેર પ્રજા માટે બહાર પાડેલ જામીનગીરી જો જાહેર પ્રજા પૂરેપૂરી નહિ ખરીદે તો બાકીના જામીનગીરી પોતે ખરીદી લેશે અને તેનાં નાણાં ચૂકવી આપશે. આ રીતે બાંધરી દલાલો દ્વારા ખરીદાયેલા જામીનગીરી માટે જે કમિશન આપવામાં આવે છે તેને બાંધરી કમિશન કહે છે.

બાંધરી કરારના ફાયદા નીચે મુજબ છે :

- (1) બાંધરી કરારો કરવાના કારણે સ્થાપકો માટે નાણાં મેળવવા માટે અનિશ્ચિતતા રહેતી નથી.
- (2) બાંધરી દલાલો શેરબજારના નિષ્ણાત હોવાના કારણે કંપનીને યોગ્ય સલાહ આપે છે અને રોકાણકારોના વિશ્વાસમાં વધારો કરે છે.
- (3) બાંધરી દલાલો જવાબદારી લેતા પહેલાં કંપનીની સ્થિતિ અને ભાવિ વિશે યોગ્ય તપાસ કરે છે, પછી જ બાંધરીના કરારો કરે છે. તેથી નાણાં રોકનારાઓને તેમનાં નાણાંની સલામતી અંગે વિશ્વાસ વધે છે.
- (4) બાંધરી દલાલોની પ્રતિષ્ઠાનો લાભ પણ કંપનીને મળે છે. પ્રતિષ્ઠિત બાંધરી દલાલોનાં નામના કારણે રોકાણકારો કંપનીમાં રોકાણ કરવા આકર્ષાય છે.

6.9 ખાનગી નિયુક્તિ (Private Placement)

જાહેર કંપની વિજ્ઞાનપત્ર બહાર પાડીને જાહેર જનતાને જામીનગીરી ખરીદવા માટે આમંત્રણ આપે છે; પરંતુ જો જાહેર જનતાને આમંત્રણ ન આપે તો જામીનગીરીનાં ભરણાં માટે ખાનગી નિયુક્તિ (Private Placement) કરી શકે છે. ખાનગી નિયુક્તિ (ખાનગી ભરણું અથવા ખાનગી ફાળવણી) એટલે કંપનીધારાની જોગવાઈ અનુસાર કંપનીની જામીનગીરીમાં રોકાણ માટે ખાનગી નિયુક્તિના આમંત્રણપત્ર દ્વારા નક્કી કરેલા જૂથના લોકોને આમંત્રણ આપવું.

આવા જામીનગીરીનાં ભરણાં માટે લાયકાત ધરાવતી સંસ્થાકીય ખરીદનારાઓ અને કર્મચારીઓ, ઉપરાંત વધુમાં વધુ 50 કે નિયત કરવામાં આવે તેટલી વ્યક્તિઓને આમંત્રણ આપી શકાય છે.

6.9.1 ખાનગી નિયુક્તિ અંગે કંપનીધારાની જોગવાઈઓ (Provision of the Companies Act for Private Placement) :

- (1) આ પ્રકારનાં ભરણાં અંગેનાં તમામ નાણાં ચેકથી, ડ્રાફ્ટથી અથવા બેન્કના વ્યવહારો દ્વારા ભરી શકાય છે. રોકડ દ્વારા આ ભરણાં ભરી શકાતા નથી.
- (2) આ પ્રકારે આવેલા ભરણાંની ફાળવણી 60 દિવસમાં કરવાની રહેશે. જો 60 દિવસમાં સંચાલકો આવી ફાળવણી ન કરે તો અરજી કરનારાઓને 60 દિવસ પૂરા થયા પછીનાં 15 દિવસમાં નાણાં પરત કરવા પડે.

- (3) જો નાણાં 15 દિવસમાં પરત નહિ કરી શકે તો કંપનીએ 60 દિવસ પૂરા થયાના દિવસથી નાણાં પરત કર્યાની તારીખ સુધીનું વાર્ષિક 12% લેખે વ્યાજ આપવું પડે.
- (4) આ પ્રકારે મળેલ નાણાં શિઝ્યુલ બેન્કમાં અલગ ખાતામાં રાખવામાં આવશે.
- (5) આ માટે આવરી લેવાયેલ તમામ પ્રસ્તાવો માત્ર એવી વ્યક્તિને આપવામાં આવશે, જેમનાં નામો કંપનીએ ભરણાં માટે આમંત્રણ આપતા પહેલાં નોંધેલ હોય તેવી વ્યક્તિઓને નામજોગ પ્રસ્તાવ આપવામાં આવશે.
- (6) આવા પ્રસ્તાવો અંગેનો રેકૉર્ડ નિયત કર્યા મુજબ રાખવામાં આવશે અને સંબંધિત ખાનગી નિયુક્તિ પ્રસ્તાવપત્ર પસાર કર્યા બાદ 30 દિવસમાં કંપની રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ આ અંગે સંપૂર્ણ માહિતી રજૂ કરવામાં આવશે.
- (7) આ રીતે જામીનગીરીઓનો પ્રસ્તાવ કરતી કંપની જાહેર જનતાને આવા પ્રસ્તાવની માહિતી આપવા માટે કોઈ પણ જાહેરાત કરી શકશે નહિ.
- (8) જ્યારે કંપની આ પ્રમાણે જામીનગીરીઓની ફાળવણી કરે ત્યારે કંપની જામીનગીરી ધારકોનાં નામ, સરનામાં, ફાળવાયેલ જામીનગીરીની સંખ્યા, અન્ય બધી જ જરૂરી માહિતી કંપની રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ રજૂ કરવી પડે.

આ પ્રકરણમાં તમે શું શીખ્યા ?

કંપનીને ચલાવવા મૂડી જોઈએ. કંપનીની સ્થાપના થાય ત્યારે તેની પાસે કોઈ મૂડી હોતી નથી. આ મૂડી શેર કે ડિબેન્ચર દ્વારા ભેગી કરવામાં આવે છે. આ મૂડી મેળવવા જાહેર જનતાને જે દસ્તાવેજ દ્વારા આમંત્રણ આપવામાં આવે તેને વિજ્ઞાપનપત્ર કહે છે.

અર્થ : કંપની દ્વારા નાણાં એકઠા કરવા જાહેર જનતાને જે દસ્તાવેજ દ્વારા આમંત્રણ આપવામાં આવે તેને વિજ્ઞાપનપત્ર કહે છે.

વ્યાખ્યા : “વિજ્ઞાપનપત્ર એટલે જાહેર જનતાને કંપનીની જામીનગીરીઓ ખરીદવા માટે આમંત્રણ આપતો દસ્તાવેજ.”

લાક્ષણિકતા :

- (1) કંપની દ્વારા બહાર પાડવામાં આવે છે.
- (2) શેર કે ડિબેન્ચર ખરીદવા જાહેર જનતાને આમંત્રણ છે.
- (3) વિજ્ઞાપનપત્ર નોટિસ કે પરિપત્ર સ્વરૂપનું હોય છે.
- (4) વિજ્ઞાપનપત્ર લેખિત હોય છે.

મહત્વ :

- (1) વિજ્ઞાપનપત્રમાં કંપનીનું નામ, શેરમૂડી, કંપનીનું કાર્યક્ષેત્ર, ભાવિ યોજના વિશે માહિતી આપવામાં આવે છે.
- (2) કંપનીના મુખ્ય અધિકારીઓ અંગેની માહિતી હોય છે.
- (3) ખોટી માહિતી કે ગેરરજૂઆત, કંપનીની વિશ્વસનીયતા જોખમે.
- (4) આ દસ્તાવેજ દ્વારા કંપની વિશે સાચી અને પૂરેપૂરી માહિતી મળે છે.
- (5) કંપની અંગે વાસ્તવિક પરિસ્થિતિની રજૂઆત રોકાણકારને કંપની અંગે સાચા વિચાર રજૂ કરે છે.
- (6) કંપનીના પ્રોજેક્ટમાં સંબંધિત જોખમોનો ખ્યાલ આપે છે.

વિજ્ઞાપનપત્રમાં સમાવવામાં આવતી વિગતો :

- (1) કંપનીનું નામ, રજિસ્ટર્ડ ઓફિસનું સરનામું
- (2) કંપનીના સેક્રેટરી, ઓડિટર, સલાહકાર, બાંધકારી દલાલોનાં નામ-સરનામાં.
- (3) ભરણાં ખૂલવાની-બંધ કરવાની તારીખ, વહેંચણી પ્રક્રિયા અંગે સમયપત્રક.
- (4) બેન્કમાં અલગ ખાતું ખોલાવવા અંગેનું નિવેદન.

- (5) બાંધધરીકરાર અંગેની વિગતો.
- (6) સંચાલકો, ઓડિટર, બેન્કર, નિષ્ણાતની લેખિત સંમતિ.
- (7) ભરણાં અંગે ઠરાવ અને તેના માટે અધિકૃત વ્યક્તિ.
- (8) કંપનીનું મૂડી માળખું.
- (9) ભરણાનો હેતુ, શરતો, જરૂરી બાબતો.
- (10) કંપનીના ઉદ્દેશો, ધંધાનું સ્થાન.
- (11) પ્રોજેક્ટ અંગેનાં જોખમો, તેમાં થયેલ પ્રગતિ, પૂરો થવાનો સમય.
- (12) સંચાલક મંડળ, તેમની નિમણૂક, વેતન, કંપનીમાં હિત અંગેની વિગત.
- (13) સ્થાપકોનું યોગદાન.
- (14) જો ધંધો ચાલુ હોય તો છેલ્લાં પાંચ વર્ષના નફા-નુકસાન ખાતું, પાકું સરવૈયું, શાખાના અહેવાલ, ધંધા અંગેની માહિતી.
- (15) કોઈ પણ કાયદાકીય જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન નથી થયું તે અંગેનું નિવેદન.

વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડવા અંગે કંપનીધારાની જોગવાઈઓ :

- (1) કાયદાકીય જોગવાઈઓનું પાલન થવું જોઈએ.
- (2) દર્શાવેલી તારીખ જ બહાર પાડવાની તારીખ ગણાય.
- (3) રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ રજૂ કર્યા પહેલાં વિજ્ઞાપનપત્ર ગમે તે વ્યક્તિને બહાર પાડવાની સત્તા નથી.
- (4) જરૂરિયાત પ્રમાણે વધારાનું માહિતીપત્રક આપવું પડે.
- (5) વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવેલ દરેક વ્યક્તિની લેખિત સંમતિ જરૂરી છે.
- (6) રજિસ્ટ્રારને વિજ્ઞાપનપત્રની નકલ આપવી પડે.
- (7) વિજ્ઞાપનપત્ર નોંધાવ્યા પછી 90 દિવસમાં બહાર પાડવું પડે.
- (8) કંપનીધારાની જોગવાઈઓ, સેબીની જોગવાઈઓ, સિક્યુરિટી કોન્ટ્રેક્ટ ઍક્ટની જોગવાઈઓનું પાલન કરવું પડે.
- (9) લઘુ વિજ્ઞાપનપત્ર જોડ્યા સિવાય અરજીપત્રક બહાર ન પાડી શકાય.

વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગેરરજૂઆત અંગેની જવાબદારી : વિજ્ઞાપનપત્રમાં ખોટી રજૂઆત કરવામાં આવે, કપટયુક્ત જાહેરાત કરવામાં આવે, દ્વિઅર્થી શબ્દોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવેલ અધિકારીઓ જવાબદાર ઠરે છે. આ જવાબદારી બે પ્રકારની હોય છે :

(1) દીવાની જવાબદારી : ગેરરજૂઆત, કપટયુક્ત રજૂઆતથી દોરવાઈને રોકાણકાર, રોકાણ કરે અને તેને આર્થિક નુકસાન થાય તો તે ભરપાઈ કરવાની જવાબદારી, વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવેલ અધિકારીઓની ઠરે છે. જેને દીવાની જવાબદારી કહે છે.

(2) ફોજદારી જવાબદારી : કપટયુક્ત રજૂઆત કરી રોકાણ માટે લલચાવે અને એનાથી દોરવાઈને રોકાણકાર, રોકાણ કરે તથા તેને નુકસાન થાય તો વિજ્ઞાપનપત્રમાં દર્શાવેલ તમામ અધિકારીઓને દંડ અને કેદ અથવા બંનેની સજા થઈ શકે છે. જેને ફોજદારી જવાબદારી કહે છે.

વિજ્ઞાપનપત્રમાં અન્ય ગુના અંગેની જવાબદારી : જો વિજ્ઞાપનપત્ર કાનૂની સ્વરૂપનું ન હોય, જરૂરી વિગતો દર્શાવવામાં ન આવેલ હોય, સહી ન હોય કે રજિસ્ટ્રાર પાસે નોંધાવ્યા પહેલાં બહાર પાડવામાં આવે તો વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડનાર દંડને પાત્ર બને છે.

વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત અંગેની જવાબદારી : જે વ્યક્તિ જાણીબૂજીને બેદરકારીથી નિવેદન કરે કે ખોટાં વચન આપે અને કંપનીના શેર કે ડિબેન્ચરમાં નાણાં રોકવા આકર્ષે તેવી વ્યક્તિને કેદ અથવા દંડ અથવા બંને થઈ શકે છે.

વિજ્ઞાપનપત્ર અંગે સેક્રેટરીની ફરજો :

- (1) વિજ્ઞાપનપત્ર બનાવનારી સમિતિ કે સોલિસિટરના સંપર્કમાં રહેવું, તેમને જરૂરી મદદ કરવી.
- (2) વિજ્ઞાપનપત્રનો મુસદ્દો સંચાલકમંડળની સભામાં ચર્ચવો.
- (3) વિજ્ઞાપનપત્ર છપાવવું.
- (4) તારીખ અને કંપનીધારાની જોગવાઈઓનું પાલન થયું છે તે જોવાની ફરજ.
- (5) વિજ્ઞાપનપત્રની સંચાલકોને નકલ મોકલવી.
- (6) સંબંધિત અધિકારીઓની નિષ્ણાતોની લેખિત મંજૂરી મેળવવી.
- (7) લઘુવિજ્ઞાપનપત્ર સાથે જ અરજી છપાવવાની વ્યવસ્થા કરવી.
- (8) બાંધકામદલાલોને લઘુવિજ્ઞાપનપત્ર પહોંચાડવા.
- (9) ભરણાનાં નાણાં બેન્કમાં અલગ ખાતું ખોલાવી જમા કરવાની વ્યવસ્થા કરવી.
- (10) વિજ્ઞાપનપત્રની સમાચારપત્રોમાં જાહેરાત કરવી.
- (11) શેરબજારમાં શેર નોંધણીની વ્યવસ્થા કરવી.
- (12) વિજ્ઞાપનપત્ર નોંધાવ્યા પછી 90 દિવસમાં બહાર પાડવાની વ્યવસ્થા કરવી.

લઘુતમ ભરણું : લઘુતમ ભરણું નક્કી કરી, ભરણાં દ્વારા આ લઘુતમ ભરણું પ્રાપ્ત કરવું.

લઘુતમ ભરણાંનું મહત્ત્વ : શેરહોલ્ડરોના હિતનું રક્ષણ કરવા આ જરૂરી છે. શેર બહાર પાડ્યા પછી 30 દિવસમાં લઘુતમ ભરણું ન મળે તો સેબીના નિર્દેશાનુસાર રકમ પરત કરવી પડે. જો આ જોગવાઈઓનો ભંગ કરે તો જવાબદાર અધિકારી દંડને પાત્ર બને છે.

શેર બાંધકામદલાલોના કરાર : લઘુતમ ભરણું મેળવી ન શકે તો કંપનીની પ્રતિષ્ઠા જોખમાય-આ પરિસ્થિતિ નિવારવા કંપની શેર બાંધકામદલાલોના કરારો મધ્યસ્થીઓ સાથે કરે છે. જેમાં દલાલો મધ્યસ્થીઓ આપે છે કે લઘુતમ ભરણાંની ખૂટતી રકમ માટે શેર ખરીદી લેશે. જેના બદલામાં દલાલોને કમિશન મળે છે. બાંધકામદલાલોના કરારને કારણે કંપનીને નાણાં મેળવવા માટે અનિશ્ચિતતા રહેતી નથી.

ખાનગી નિયુક્તિ : જાહેર કંપની શેર કે ડિબેનચર ખરીદવા જાહેર જનતાને આમંત્રણ ન આપે તો જામીનગીરીનાં ભરણાં માટે ખાનગી નિયુક્તિ કરી શકે છે. જેમાં સેબીના નિર્દેશાનુસાર પચાસ સુધી સભ્યોને આમંત્રણ આપી શકાય છે.

ખાનગી નિયુક્તિ અંગે કંપનીધારાની જોગવાઈઓ :

- (1) આનાં નાણાં ચેક/ડ્રાફ્ટથી જ લઈ શકાશે, રોકડા નહિ.
- (2) શેરની ફાળવણી 60 દિવસમાં કરવાની રહેશે. જો ન કરી શકાય તો પછીનાં 15 દિવસમાં નાણાં પરત કરવા પડે. જો 15 દિવસમાં નાણાં પરત ન કરે તો વાર્ષિક 12 % લેખે વ્યાજ આપવું પડે.
- (3) શિડ્યુલ બેન્કમાં અલગ ખાતામાં નાણાં રાખવાનાં રહેશે.
- (4) ભરણાં અંગે આમંત્રણ આપતા પહેલાં જેમનાં નામ નોંધેલા હોય તેમને જ ખાનગી નિયુક્તિનો પ્રસ્તાવ નામજોગ આપી શકાશે.
- (5) આ અંગેનો રેકૉર્ડ નિયત ફોર્મમાં રાખી રજિસ્ટ્રાર પાસે 30 દિવસમાં નોંધાવવાનો રહેશે.
- (6) આ અંગેની કોઈ પણ જાહેરાત જનતા સમક્ષ કરી શકાય નહિ.
- (7) પ્રસ્તાવ અંગે તમામ બાબતો શેર રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ રજૂ કરવી પડે.

સ્વાધ્યાય

1. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

- (1) દીવાની જવાબદારીમાં કસૂરવારને કેવી સજા થાય ?
(A) દંડ થાય. (B) દંડ અથવા કેદ થાય.
(C) દંડ અને કેદ બંને થાય. (D) કશું ન થાય.
- (2) ફોજદારી જવાબદારીમાં કસૂરવારને શું થાય ?
(A) કેદ થાય. (B) દંડ થાય.
(C) પહેલીવારના ગુના માટે જવા દેવામાં આવે. (D) દંડ અને કેદ અથવા બંને થાય.
- (3) વિજ્ઞાપનપત્રની બાબતમાં નીચેની કઈ બાબત સાચી નથી ?
(A) કંપનીએ બહાર પાડેલ દસ્તાવેજ છે. (B) વિજ્ઞાપનપત્ર લેખિત સ્વરૂપનું હોવું જોઈએ.
(C) વિજ્ઞાપનપત્રમાં કંપનીનું નામ હોય છે. (D) રજીસ્ટ્રાર પાસે નોંધાવવું ફરજિયાત નથી.
- (4) જાહેર જનતાને શેર ખરીદવા માટે કંપની કઈ રીતે અરજી લઈ શકે ?
(A) અરજીપત્ર છાપી શકે. (B) અરજીપત્ર ન છાપી શકે.
(C) લઘુવિજ્ઞાપનપત્ર જોડે છાપી શકે. (D) કાગળ ઉપર અરજી લઈ લે.
- (5) ભરણાંની રકમ મળે તે ક્યાં જમાં કરાવવી પડે ?
(A) અલગ શિઝ્યુલ બેન્કમાં અલગ ખાતું ખોલાવી જમા કરાવવી પડે.
(B) રાષ્ટ્રીયકૃત બેન્કમાં જમા કરાવવી પડે.
(C) કંપનીનાં ચાલુ ખાતામાં જમા કરાવવી પડે.
(D) સંચાલકના ખાતામાં જમા કરાવવી પડે.
- (6) ખાનગી નિયુક્તિમાં ભરણાંની ફાળવણી કેટલા દિવસમાં કરવી પડે ?
(A) 15 (B) 60 (C) 75 (D) 90
- (7) વિજ્ઞાપનપત્ર.....
(A) છપાવવાનું જરૂરી નથી. (B) છપાવવું જરૂરી છે.
(C) મૌખિક સ્વરૂપમાં હોય તો ચાલે. (D) છૂટક માહિતી સ્વરૂપમાં હોય છે.
- (8) સંચાલકોની દીવાની જવાબદારીમાં શું થાય ?
(A) થયેલ ખોટ ભરપાઈ કરી આપવી પડે. (B) પહેલીવાર કોઈ જવાબદારી ઊભી ન થાય.
(C) સંભવિત ખોટ ભરપાઈ કરી આપવી પડે. (D) નફામાં જે ખોટ થાય તે ભરપાઈ કરી આપવી પડે.
- (9) ખાનગી નિયુક્તિમાં બહારની કેટલી વ્યક્તિને પ્રસ્તાવ આપી શકાય ?
(A) 50 (B) 30 (C) 20 (D) 10

2. નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો :

- (1) રોકાણકાર કયા દસ્તાવેજના આધારે રોકાણ કરવાનો નિર્ણય લે છે ?
(2) સ્થાપકોનો યોગદાનનો ઉલ્લેખ શેમાં કરવામાં આવે છે ?

- (3) ધંધાનું ચાલકબળ શું છે ?
- (4) વિજ્ઞાપનની પ્રકાશનની તારીખ કઈ ગણાય ?
- (5) કંપની જાહેર જનતા પાસેથી કયા સ્વરૂપે મૂડી એકઠી કરે છે ?
- (6) ખાનગી નિયુક્તિમાં મળેલ નાણાં કયાં રાખવામાં આવે છે ?
- (7) ખાનગી નિયુક્તિમાં ભરણાંની ફાળવણી કેટલા દિવસમાં કરવી પડે ?
- (8) વિજ્ઞાપનપત્ર તૈયાર કરવાની જવાબદારી કોને સોંપવામાં આવે ?
- (9) વિજ્ઞાપનપત્ર કોને કહેવાય ?
- (10) વિજ્ઞાપનપત્ર નોંધાવ્યા પછી કેટલા દિવસમાં બહાર પાડી શકાય ?
- (11) ખાનગી નિયુક્તિમાં જો ભરણાંની ફાળવણી ન કરવામાં આવે તો કેટલા દિવસમાં નાણાં પરત કરવા પડે ?

3. નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો :

- (1) શેર બાંધધરીના કરારો કોની જોડે કરવામાં આવે છે ?
- (2) લઘુત્તમ ભરણું ન ભરાય તો તેની કેવી અસરો થાય ?
- (3) વિજ્ઞાપનપત્રમાં કોની કોની લેખિત સંમતિ જરૂરી છે ?
- (4) ખાનગી નિયુક્તિમાં પ્રસ્તાવ કોને આપી શકાય ?
- (5) વિજ્ઞાપનપત્રમાં અન્ય ગુના અંગેની કેવા પ્રકારની જવાબદારી છે ?
- (6) વિજ્ઞાપનપત્રમાં કયા અધિકારીઓ સામેલ કરવામાં આવે છે ?

4. નીચેના પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ આપો :

- (1) વિજ્ઞાપનપત્રનો અર્થ જણાવો.
- (2) વિજ્ઞાપનપત્રનાં લક્ષણો જણાવો.
- (3) ફોજદારી જવાબદારી કોને કહેવાય ?
- (4) સેક્રેટરીએ રજિસ્ટ્રાર પાસે વિજ્ઞાપનપત્ર નોંધાવતા પહેલાં કઈ બાબતો જોવી પડે ?
- (5) લઘુત્તમ ભરણું કોને કહેવાય ?
- (6) દીવાની જવાબદારી કોને કહેવાય ?
- (7) પ્રોજેક્ટ અંગે કઈ વિગતોનો સમાવેશ વિજ્ઞાપનપત્રમાં કરવામાં આવે છે ?
- (8) વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગુનાહિત વિશ્વાસઘાત અંગેની જવાબદારી જણાવો.
- (9) ધંધો ચાલુ હોય તેવી કંપનીએ વિજ્ઞાપનપત્રમાં કઈ વધારાની વિગતો બતાવવી પડે ?
- (10) લઘુત્તમ ભરણાનું મહત્ત્વ સમજાવો.
- (11) શેર બાંધધરીના કરાર ન કરવામાં આવે તો કેવી મુશ્કેલીઓ ઊભી થાય ?

5. નીચેના પ્રશ્નોના વિસ્તારપૂર્વક જવાબ આપો :

- (1) ખાનગી નિયુક્તિ અંગે કંપની ધારાની જોગવાઈઓ જણાવો.
- (2) વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગેરરજૂઆત અંગેની જવાબદારી સમજાવો.
- (3) વિજ્ઞાપનપત્ર અંગે સેક્રેટરીની ફરજો જણાવો.
- (4) બાંધધરીકરારના ફાયદા જણાવો.

- (5) વિજ્ઞાપનપત્રમાં ગેરરજૂઆત ક્યારે કહી શકાય ?
- (6) ખાનગી નિયુક્તિ કોને કહેવાય ?
- (7) બાંધધરીકરાર કોને કહેવાય ?
- (8) વિજ્ઞાપનપત્રનું મહત્ત્વ સમજાવો.
- (9) વિજ્ઞાપનપત્ર કોને કહેવાય ? અર્થ અને વ્યાખ્યા આપી સમજાવો.
- (10) વિજ્ઞાપનપત્ર બહાર પાડવા અંગે કંપનીધારાની જોગવાઈઓ જણાવો.
- (11) વિજ્ઞાપનપત્રમાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે ?

પારિભાષિક શબ્દો

વિજ્ઞાપનપત્ર	: Prospectus
નોંધણી પ્રમાણપત્ર	: Certificate of Incorporation
લઘુતમ ભરણું	: Minimum Subscription
સ્થાપકો	: Promoters
દીવાની જવાબદારી	: Civil Liability
ફોજદારી જવાબદારી	: Criminal Liability
સોલિસિટર	: Solicitor
શેર બાંધધરી	: Share Underwriting
ખાનગી નિયુક્તિ	: Private Placement
લઘુ/સંક્ષિપ્ત વિજ્ઞાપનપત્ર	: Abridged Prospectus

